

# Bożena Szewczul

---

"I membri associati agli istituti secolari. Studio del can. 725 CIC",  
María Victoria Hernández Rodríguez,  
Las-Roma 2010 : [recenzja]

---

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 55/4, 224-230

---

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czytelnik może dostrzec w postaci wyolbrzymiania niektórych kwestii związanych z realizacją rady ubóstwa, jak chociażby łączenie z ubóstwem wyglądu tuniki noszonej przez Chrystusa. Nie była ona szyta, jak odzież ludzi ubogich, ale cała tkana od góry do dołu (J 19, 23), podobnie jak szata najwyższego kapłana.

s. Bożena Szewczul WNO

**María Victoria Hernández Rodríguez, *I membri associati agli istituti secolari. Studio del can. 725 CIC, Las-Roma 2010, ss. 300***

Już w początkach monastycyzmu cenobickiego dzięki praktykowanej przez mnichów gościnności istniała łączność między wiernymi świeckimi, a życiem zakonnym, w którym świeccy pragnęli w jakiejś mierze uczestniczyć. Życie monastyczne będące kontynuacją epoki męczenników budziło cześć i szacunek wiernych szukających głębszej relacji z Bogiem. Pragnienie uczestniczenia w tego rodzaju życiu rodziło się z przekonania, że poza Kościołem nie ma zbawienia. Pogląd ten przenoszono na życie zakonne, wyrażając go w postaci sentencji mówiącej, że podobnie jak poza Kościołem tak poza klasztorem lub klauzurą nie ma zbawienia, (*extra Ecclesiam nulla salus, extra claustrum nulla salus*). Aby się zbawić, należało więc obrać w jakiejś mierze życie mnicha. Tymczasem istniała możliwość tylko przebywania w klasztorze korzystając z gościnności mnichów i mniszek. Powstawało jednocześnie pytanie jak długo i na jakich warunkach można udzielać gościny wiernym świeckim. Problem rozwiązano generalnie w VIII-IX w. pozwalając im nawet na uczestnictwo w życiu klasztornym. W ten sposób powstawały przy klasztorach grupy wiernych świeckich, zarówno mężczyzn jak i kobiet pragnących żyć duchem tychże zakonów. Jednocześnie służyli oni pomocą mnichom i mniszkom w wykonywaniu prac w klasztorze, polu i ogrodzie. Określano ich mianem konwersów, oblatów, donatów, następnie Trzeci Zakonów czy członków stowarzyszonych itp. Ten sposób życia

wiernych określa Jan Paweł II w swej adhortacji pt. *Vita consecrata* z 1996 r. mianem „jednej z form uczestniczenia wiernych świeckich w życiu konsekrowanym” (nr 56). Także przy instytutach świeckich, w momencie ich prawnego uznania przez Stolicę Apostolską w 1947 r. istnieli obok członków konsekrowanych także ci niekonsekrowani, współpracujący i uczestniczący w duchu instytutu i jego posłannictwie. Okazało się, że wrażliwość wiernych świeckich na życie konsekrowane istniejąca od jego początków nie była im obca także w relacji do instytutów świeckich.

Fenomen zjawiska zainteresowania się życiem konsekrowanym ze strony wiernych świeckich stał się przedmiotem badań M. V. Hernández Rodríguez w ramach jej pracy doktorskiej napisanej na Wydziale Prawa Kanonicznego papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie. Zaciekawienie M. V. Hernández Rodríguez problematyką instytutów świeckich wynika również z jej przynależności do jednego z tychże instytutów.

Prezentowana publikacja składa się z przedmowy, wprowadzenia, wykazu skrótów, wstępu oraz zasadniczej materii złożonej z dwóch części, z których pierwsza dzieli się na sześć rozdziałów, a druga na cztery. Książkę zamyka zakończenie i wykaz bibliografii.

W ramach obszernego wprowadzenia autorka porusza cztery podstawowe zagadnienia. Pierwszym z nich jest ukazanie życia konsekrowanego jako daru Ducha Świętego dla Kościoła i świata. Podkreśla w związku z tym, że życie konsekrowane jest charyzmatem czyli darem Ducha Świętego dla Kościoła, a wyraża się on w odpowiedzi i całkowitym oddaniu niektórych wiernych na skierowane do nich zaproszenie Chrystusa wzywające do dokładniejszego naśladowania Go, aż do przyjęcia Jego sposobu życia poprzez profesję trzech rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa. Profesja stanowi specyficzną konsekrację sięgającą korzeniami konsekracji chrzcielnej i pełniej ją wyraża.

Jedną z form życia konsekrowanego w Kościele katolickim są instytuty świeckie, które charakteryzuje realizacja konsekracji w świecie, w warunkach właściwych wiernym świeckim w odróżnieniu od

zakonników żyjących w oddaleniu od świata, którego wyrazem jest klauzura zakonna i noszenie habitu.

W dalszej kolejności autorka zatrzymuje się na elementach historyczno-prawnych instytutów świeckich odnosząc się do konstytucji *Provida Mater Ecclesia* z 1947 r. zatwierdzającej instytuty świeckie w Kościele jako nową formę życia konsekrowanego. Omawia także inne dokumenty z 1948 r. nawiązujące do wspomnianej konstytucji, takie jak: motu proprio *Primo feleciter* i instrukcję *Cum Sanctissimus Dominus*. Następnie przechodzi do dokumentów *Vaticanum II* tj. dekretu o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* oraz dekretu o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes*, konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, nie pomija również nauczania papieża Pawła VI i Jana Pawła II dotyczącego instytutów świeckich, by następnie przejść do kanonów 710-746 KPK/1983 r. podających obowiązujące prawodawstwo tej formy życia oddanego Bogu.

Kolejną kwestią poruszaną we wprowadzeniu są tytułowi członkowie stowarzyszeni przy instytutach świeckich. Autorka odwołuje się do instrukcji *Cum Sanctissimus Dominus* (nr 7a) gdzie wspomina się o tego rodzaju członkostwie tzn. o członkach instytutów świeckich *latiore sensu* w odróżnieniu od członków *strictiore sensu*. Co więcej zauważa, że już w konstytucji *Provida Mater Ecclesia* (III §2) mówi się pośrednio o członkach stowarzyszonych. Ich sytuacja została wyraźnie unormowana w kan. 725 KPK/1983 a zasada się ona na dążeniu tych wiernych do ewangelicznej doskonałości zgodnie z duchem instytutu i uczestniczeniu w jego misji. Niektóre instytuty świeckie mają członków stowarzyszonych od momentu powstania instytutu, inne zaś nieco później wprowadziły taką praktykę, a są i takie które nie przewidują w prawie własnym podobnej możliwości. Autorka reasumuje tę kwestię stwierdzeniem, że członkowie stowarzyszeni stanowią część *patrimonium* instytutu, a jako takie wymaga ono konsekwentnego zachowania i troski. Dbalność o *patrimonium* instytutu obejmuje również podejmowanie starań co do formacji członków stowarzyszonych. Pomocą w zachowaniu *patrimonium* służy instytucja autonomii

instytutu ujęta w kan. 586 KPK/1983. To ona właśnie stanowi ostatnie zagadnienie poruszone przez autorkę we wprowadzeniu do publikacji. Słuszną autonomią życia przyznana instytutom w zakresie zarządzania pozwalała im na wierne zachowanie własnego dziedzictwa, a poza tym autonomii tej mają strzec również ordynariusze miejsca jako przedstawiciele władzy kościelnej, ponieważ poprzez zatwierdzenie konstytucji i jednocześnie uznanie autentyczności charyzmatu instytutu czyni się ona gwarantem i opiekunem jego rozwoju w wierności pierwotnej inspiracji.

W rozdziale pierwszym pierwszej części zatytułowanej „Analiza kanonu 725” zostały ukazane jego geneza i źródła. W ramach tych ostatnich dużo miejsca poświęcono wspomnianej już instrukcji *Cum Sanctissimus Dominus*, kanonowi 500 §3 KPK/1917 oraz dekretowi o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* Soboru Watykańskiego II.

W kolejnych pięciu rozdziałach autorka rozpatruje zasadnicze kwestie wynikające z treści kanonu 725. Już w drugim rozdziale tej części przyjmuje za temat zagadnienie złączenia z instytutem wiernych świeckich (*sibi associare*). Dokonuje tu analizy historycznej różnych możliwości partycypacji wiernych świeckich w życiu zakonnym oraz sposobów jej regulacji prawnej – od monastycyzmu do KPK/1983 r., zatrzymując się dłużej przy kanonach 725, 303, 311 obowiązującego Kodeksu. Rozdział trzeci podobnie jak drugi przyjmuje literalnie swój tytuł: „*Alios christifideles*” z dalszej treści kan. 725. Zostało tu szeroko ukazane pojęcie wiernego świeckiego w nawiązaniu do nauczania Soboru Watykańskiego II oraz unormowań kanonów 96, 204, 207 KPK/1983. Również rozdział czwarty przyjmuje za tytuł fragment kan. 725 tj. „*Aliquo vinculo in constitutionibus determinanto*”, w którym autorka próbuje wyjaśnić problematykę węzła prawnego jakim członkowie stowarzyszeni powinni łączyć się z instytutem świeckim. Zauważa, że konstytucje instytutu mogą ustalić kilka kategorii złączenia z instytutem np. śluby prywatne, przysięga, lub nawet forma łączności bez ślubów czy przysięgi. Przy tej okazji została uwypuklona różnica między członkami konsekrowanymi instytutu świeckiego, a tymi stowarzyszono-

nymi. Wyjaśniono, że ci pierwsi poświęcają się całkowicie Bogu przez profesję trzech rad ewangelicznych poprzez śluby lub inne święte więzy określone w prawie własnym. Pociąga to za sobą stałość sposobu życia. Członkowie stowarzyszeni natomiast nie są powołani do złożenia na całe życie trzech wspomnianych ślubów, chociaż niektórzy zobowiązują się do realizacji ślubów ale zgodnie ze stanem swego życia i często na pewien określony czas. Są oni powoływani do doskonałej miłości ewangelicznej według stanu swego życia i w sytuacjach w jakich się znajdują: chłopcy i dziewczęta, mężowie i żony, wdowy i wdowcy, celibatariusze i kapłani. Wierni ci powinni mieć świadomość, że nie są wezwani do realizacji powołania świeckich konsekrowanych, a złączenia z instytutem nie mogą traktować jako kroku poprzedzającego lub próby przed konsekracją zwłaszcza gdy chodzi o celibatariuszy. Węzeł ich złączenia z instytutem określony przez konstytucje czyni ich członkami tej samej rodziny duchowej. Autorka wyjaśnia, że w przypadku wiernych stowarzyszonych nie chodzi o poszerzenie życia konsekrowanego świeckich. W rozdziale piątym podjęto kolejne zagadnienie z kanonu 725 KPK/1983 tj. dążenia członków stowarzyszonych do doskonałości ewangelicznej zgodnie z duchem i charakterem instytutu. Autorka rozpatruje więc dwie kwestie – dążenie do doskonałości oraz dążenie do niej zgodnie z duchem instytutu. Zauważa, że obowiązek dążenia do miłości doskonałej dotyczy każdego chrześcijanina już na podstawie sakramentu Chrztu, zaś złączenie się wiernego z instytutem jeszcze bardziej zobowiązuje do dążenia do tejże doskonałości właściwej Bogu (Mt 5, 48) i to w określony, zgodny z duchem instytutu, a więc w bardziej pewny sposób, bo zatwierdzony przez właściwą władzę kościelną poprzez aprobatę instytutu. Przy tej okazji autorka wyjaśnia pojęcie ducha i duchowości instytutu oraz jego charyzmatu. Z kolei rozdział szósty i ostatni pierwszej części recenzowanej publikacji zatytułowany: „Eiusdem missionem participant” tłumaczy uczestnictwo członków stowarzyszonych w misji instytutu. Wychodzi się od objaśnienia pojęcia *missione* by następnie drobiazgowo opisać w oparciu o dokumenty kościelne realizację tej misji przez członków stowarzyszonych.

W części drugiej prezentowanej publikacji autorka dokonuje analizy sytuacji prawno-kanonicznej członków stowarzyszonych zgodnie z kan. 725 w ujęciu prawa własnego instytutów świeckich. W rozdziale pierwszym tej części przeprowadza krótką charakterystykę 35 instytutów świeckich będących na prawie papieskim i mających członków stowarzyszonych oraz 31 instytutów pozostających jeszcze na prawie diecezjalnym z Włoch, Stanów Zjednoczonych, Francji i Hiszpanii. Prawodawstwo własne wymienionych instytutów stanie się dla niej podstawą dalszych dociekań dotyczących członków stowarzyszonych przy instytutach świeckich.

W rozdziale drugim pt. „Kanon 725 w tekstach prawa własnego instytutów świeckich” drugiej części książki, biorąc pod uwagę statuty i konstytucje instytutów bada ona sposób uregulowania sytuacji członków stowarzyszonych. Stwierdza, że generalnie w prawodawstwie własnym instytutów został oddany duch kanonu 725. Niektóre instytuty odwołują się do niego w sposób literalny, inne zaś bardziej nawiązują do instrukcji *Cum Sanctissimus Dominus*. Nieliczne instytuty nie mając prawnie uregulowanej sytuacji członków stowarzyszonych mają osoby związane z instytutem, które oczekują na unormowanie ich sytuacji. Jeszcze inne są w trakcie opracowywania projektu takiej regulacji. Pozostaje niewielka liczba instytutów, w których nie podjęto próby unormowania sytuacji członków stowarzyszonych.

W rozdziale trzecim będącym wynikiem badań prawa własnego instytutów co do określenia węzła poprzez który członkowie stowarzyszeni łączą się z instytutem autorka zauważa, że jest on ustalony w instytutach, a przy tym są wskazane wymogi stawiane kandydatom przyjmowanym na członków stowarzyszonych. Określa się również władzę kompetentną do przyjęcia kandydatów – najczęściej jest to przełożony najwyższy z głosem doradczym swej rady. Prawo własne podaje również okres formacji służący wzajemnemu poznaniu kandydata przez instytut i instytutu przez kandydata. Nie pomija się również programu tejsze formacji. Prawo własne precyzuje sytuacje dotyczące wydalenia członka stowarzyszonego. Zawsze może on też opuścić instytut.

W rozdziale czwartym i ostatnim części drugiej dokonano analizy odzwierciedlenia w prawie własnym obowiązku dążenia do doskonałości członków stowarzyszonych zgodnie z duchem instytutu i realizacji jego misji wyrażonych w kanonie 725 KPK/1983 r.

Konkludując należy podkreślić, że publikacja M. V. Hernández Rodríguez jest jedną z niewielu prób naukowego opisu stosunkowo nowej kanonicznej struktury członków stowarzyszonych przy instytutach świeckich. Może ona dać dobry początek kolejnym opracowaniom tej kwestii także w języku polskim w oparciu o prawodawstwo własne instytutów powstałych w Polsce. Jednoczesna zaś popularyzacja możliwości złączenia się z instytutem świeckim wiernych świeckich celem dążenia do doskonalszej miłości ewangelicznej zapewne mogłaby przyczynić się do skorzystania z tej perspektywy przez wielu wiernych także w Polsce.

s. Bożena Szewczul WNO

**Francesco Panizzolo, *La potestà di governo nella vita consacrata. Linee di sviluppo storico-giuridico ed ecclesiologicalo*, Marcianum Press, Venezia 2009, ss. 442.**

Francesco Panizzolo w swej publikacji – *La potestà di governo nella vita consacrata. Linee di sviluppo storico-giuridico ed ecclesiologicalo* [Władza rządzenia w życiu konsekrowanym. Aspekty rozwoju historyczno-prawnego i eklezjologicznego] przybliży czytelnikowi – w aspekcie historyczno-prawnym – zagadnienie władzy, która w instytutach przysługuje przełożonym zakonnym na mocy prawa powszechnego i własnego. Do promulgacji KPK/83 władzę tę nazywano władzą zwierzchnią (*potestas dominativa*). Określenie to zostało użyte w kan. 501 §1 KPK z 1917 roku. Obecny Kodeks z 1983 roku nie tylko nie ponowił tego terminu, ale też nie wprowadził innej nazwy na jej określenie. Podał jedynie w kan. 596 ogólne zasady dotyczące władzy przełożonych i kapituł, których źródłem jest prawo powszech-